

Beata Joksz-Skibińska

Doskonalenie umiejętności komputerowych nauczycieli

Problemy Profesjologii nr 1, 101-105

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Beata Joksz-Skibińska

DOSKONALENIE UMIEJĘTNOŚCI KOMPUTEROWYCH NAUCZYCIELI

Streszczenie

Przemiany społeczne, gospodarcze i polityczne zachodzące w naszym kraju nie pozostają bez wpływu na idee edukacyjne, które determinują koncepcje kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli odpowiedzialnych za realizację wynikających z reformy systemu.

Wprowadzenie do szkół w 2009 roku Nowej Podstawy Programowej spowodowało zmiany w planach nauczania szkół podstawowych i gimnazjalnych. Umieszczono w planach nauczania nowe przedmioty m. in. zajęcia komputerowe i techniczne w edukacji wczesnoszkolnej. W artykule przedstawiono zakres umiejętności nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, którzy je na razie prowadzą, chociaż w projekcie reformy mieli realizować te zajęcia tylko i wyłącznie wykwalifikowani nauczyciele.

IMPROVING TEACHERS' IT SKILLS

Summary

Social, economic and political changes taking place in our country have a profound impact on trends in education, which determine the content of professional training and development programmes for teachers who are responsible for carrying out the tasks stipulated in the reform of the educational system.

New Core Curriculum that was introduced in 2009 has entailed changes in the syllabuses for primary and lower secondary schools. New subjects have been added, including Information Technology and Technical Education in early school education.

This article presents the scope of skills required from early school education teachers, who are in charge of teaching these new subjects, even though the reform provided for specially trained staff to take on the new challenges.

Postęp we wszystkich obszarach ludzkiego życia podyktowany szybkim rozwojem cywilizacji, osiągnięciami naukowymi, rozwojem techniki, globalizacją zjawisk i procesów społecznych, politycznych, gospodarczych, kulturalnych i ekologicznych wyciska swoje piętno na edukacji. Choć w praktyce zakres i dynamika zmian edukacyjnych podyktowana jest głównie panującymi w danym kraju stosunkami społeczno-ekonomicznymi i politycznymi, to jednak w świecie zachodzą również inne zjawiska, procesy i wydarzenia, które mają niebagatelny wpływ na rodzaj, zakres i jakość przyjmowanych zmian¹. Należy jednak w tym miejscu do-

¹ I. Nowosad, *Edukacja i zmiana – konteksty i zależności*, „Edukacja” 2003, nr 4(84), s. 5-7.

dać, że o zaistnieniu zmiany w codzienności szkolnego życia decydują nauczyciele. To bowiem w głównej mierze od ich świadomości, przekonań oraz zrozumienia istoty zmian zależy czy nabyta wiedza w procesie doskonalenia umiejętności zostanie we właściwy sposób spożytkowana, stąd wynika szczególna rola właściwie prowadzonych procesów dotyczących zarówno kształcenia, jak i dokształcania oraz doskonalenia nauczycieli².

Doskonalenie to proces rozszerzania oraz pogłębiania wiedzy i umiejętności merytorycznych i metodycznych czynnych nauczycieli. Celem doskonalenia zawodowego jest przede wszystkim sprostanie wyzwaniom, jakie stoją przed oświatą. Wynikają one często z wymagań stawianych nauczycielom zarówno przez system oświatowy, jak i przez samo społeczeństwo, którego oczekiwania są zależne od zmian politycznych, społeczno-ekonomicznych i demograficznych. Doskonalenia nauczycieli zaczyna się wówczas, kiedy zakończony został etap kształcenia wstępnego, czyli etap zdobywania wykształcenia – w polskich warunkach oświatowych jest to wykształcenie wyższe³.

Uwarunkowania ery informacyjnej powinny znaleźć swoje odbicie zarówno w celach jak i treściach, metodach oraz środkach kształcenia. Aby szkoły mogły sprostać zadaniom, jakie stawia przed nimi wyjątkowo dynamiczny rozwój nauki i techniki, powinny na bieżąco aktualizować nie tylko merytoryczny zakres nauczania, ale także wachlarz stosowanych metod i środków dydaktycznych. Zadaniem szkoły jest przygotowanie ucznia do samodzielnego, innowacyjnego i twórczego działania. Oczywiście jest, że bezpośrednim realizatorem wszelkich zmian w szkole jest i pozostanie nauczyciel, choć i jego rola i pozycja wobec dokonujących się wokół przemian musi ulec modyfikacji. W sytuacji, kiedy proces komputeryzacji wszystkich dziedzin naszego życia nabiera szaleńczego tempa, kiedy do rangi podstawowych umiejętności wzrasta dziś wykorzystanie narzędzi komputerowych w realizacji większości zadań i celów, a uczniowie poprzez elektroniczną są w stanie konsultować się ze specjalistami z różnych części świata, uzyskując najnowsze informacje z poszczególnych dziedzin nauki, nauczyciela przekazującego zdobytą kiedyś wiedzę, nieuchronnie zastąpić musi przewodnik po informacyjnej hiperprzestrzeni, wskazujący optymalne metody pozyskania potrzebnych wiadomości⁴.

Informatyczne kształcenie nie jest jednak sprawą prostą. Dotyczy oczywiście wyposażenia studentów - przyszłych nauczycieli w wiedzę i umiejętności z zakresu wykorzystywania metod i technik komputerowych w nauczaniu, ale także aktualizowania i rozszerzania wiedzy w tym zakresie przez nauczycieli aktywnych zawodowo⁵. Pozostaje problem uzupełnienia wykształcenia przez pedagogów z wieloletnim z stażem, którzy podczas swojej edukacji nie zetknęli się z technologią informacyjną.

Modernizacja systemu edukacji nauczycielskiej powinna się dokonać zdaniem Czesława Banacha⁶, poprzez wybór najbardziej efektywnych koncepcji kształcenia, zweryfiko-

² R. Uździcki, *Stan i jakość kształcenia egzaminatorów a rynek pracy*, „Pedagogika Pracy” 2008, nr 52, s. 47.

³ M. Helman, *Zawód: nauczyciel*, Lubuski Biuletyn Oświatowy, 2003/2004 nr 6(16), s. 26.

⁴ B. Kędzierska, *Informatyczne kształcenie i doskonalenie nauczycieli*, WNAP, Kraków 2005, s. 5.

⁵ B. Kędzierska, *Informatyczne kształcenie i doskonalenie nauczycieli*, WNAP, Kraków 2005, s. 26.

⁶ C. Banach, *Koncepcje kształcenia nauczycieli*, „Problemy Studiów Nauczycielskich”, Kraków 1996.

wanych odpowiednimi eksperymentami i popartymi konsekwencją w realizowaniu ewolucyjnych zmian.

Przemiany społeczne, gospodarcze i polityczne zachodzące w naszym kraju nie pozostają bez wpływu na idee edukacyjne, które determinują koncepcje kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli odpowiedzialnych za realizację wynikających z reformy systemu. Nowa edukacja szkolna polega na harmonijnej realizacji przez kompetentnych nauczycieli zadań w zakresie przekazywania wiedzy, kształcenia ich umiejętności i wychowawczego wspomaganie rozwoju osobistego.

W zawodzie nauczycielskim odchodzi się od wyłącznej specjalizacji przedmiotowej. Obecnie proces kształcenia i doskonalenia nauczycieli powinien kształtować organizatora i nowoczesnego wychowawcę. Doskonalenie pracy czynnych nauczycieli jest procesem ciągłym i przystosowanym do zmieniających się sytuacji wychowawczych i dydaktycznych. Kompetentny nauczyciel musi być odpowiednio przygotowany do realizacji nowych zadań.

Jarosław Michalski wyodrębnia zespół nauczycielskich kompetencji uwzględniając rozwój jego „warsztatu zawodowego”, rozumianego jako „stopień niezależności funkcjonalnej w organizowaniu i doskonaleniu pracy dydaktyczno-wychowawczej, który wynika z dwóch zasadniczych przesłanek: świadomości i bycia nauczycielem i świadomości potrzeby ciągłego uczenia się”⁷. Według autora, dla nauczycielskiego warsztatu niezbędny jest następujący zespół kompetencji:

- 1) kompetencje komunikacyjne (po co spotykamy się w szkole?);
- 2) kompetencje wychowawcze (jaki jest mój wysiłek w tworzeniu humanizacji oddziaływań na uczniów?);
- 3) kompetencje metodyczne (jak i czego uczę uczniów, czemu nie inaczej?);
- 4) kompetencje pragmatyczne (czy wspólne działania z uczniami łączą się z intelektualizacją);
- 5) kompetencje kulturowe (w czym wyraża się moja kultura pedagogiczna i ogólna?);
- 6) kompetencje transpozycyjne (czy i jak jestem przygotowany do zmieniających się warunków, mając określone dyspozycje?);
- 7) kompetencje krytyczne (co trzeba zmienić w wykonywanej pracy, co dopracować, jakimi drogami to osiągnąć?);
- 8) kompetencje organizacyjne (jak określam sprawność organizacyjną swojej pracy?)⁸.

Dobre przygotowanie nauczycieli będzie, bowiem gwarantowało określony poziom nauczania w szkołach podstawowych i średnich , a jego wysoka skuteczność pozwoli z kolei na efektywne kształcenie na poziomie wyższym⁹.

⁷ J. Michalski, *Warsztat zawodowy nauczyciela*, „Nowa Szkoła” 1999, nr 5, s. 44, [w:] E. Baron-Polańczyk, *Multimedialne materiały dydaktyczne w edukacji techniczno-informatycznej w szkole podstawowej i gimnazjum*, Zielona Góra 2007, s. 25.

⁸ J. Michalski, *Warsztat zawodowy nauczyciela*, „Nowa Szkoła” 1999, nr 5, s. 44, [w:] E. Baron-Polańczyk, *Multimedialne materiały dydaktyczne w edukacji techniczno-informatycznej w szkole podstawowej i gimnazjum*, Zielona Góra 2007, s. 25.

Każdy nauczyciel musi mieć świadomość, że technologia informacyjna stwarza warunki do doskonalenia umiejętności w wielu zakresach, m.in.:

- komunikowania się – dostarcza środków indywidualnych i grupowych prezentacji, pozwala w określony sposób na udostępnianie danych w Internecie;
- uczenia się poprzez telenaukę, np. wykonywanie prac na odległość metodami telekomunikacyjnymi, dzięki systemowi komputerowemu, serwerowi zdalnego dostępu i sieci określonej szkoły, placówki, przedsiębiorstwa;
- myślenia – udostępnia obraz pojedynczych zjawisk, pokazuje złożoność, umożliwia zestawienia i całościowe postrzeganie, wspomaga pracę twórczą;
- działania – porządkuje i usprawnia organizację nauki poprzez posługiwanie się wieloma technikami i narzędziami;
- poszukiwania – urządzenia i narzędzia pozwalają na poszukiwanie, porządkowanie i wykorzystywanie informacji z źródeł;
- doskonalenia się – ułatwia naukę w oparciu o użyteczne programy komputerowe;
- współpracy – ułatwia pracę w grupie (lokalnej i globalnej) i osiąganie porozumienia, może być wykorzystana do nawiązywania i podtrzymywania kontaktów oraz budowania więzi międzyludzkich¹⁰.

Nauczycielskie kompetencje nabyte w toku kształcenia są uzupełniane w procesie doskonalenia, a poprzez doskonalenie zawodowe bez końca wzbogacane. Nauczyciel dopiero wówczas kiedy działa staje się nauczycielem, natomiast dzięki samo refleksji nieustannie podnosi poziom posiadanych kompetencji zawodowych. Ważne jest by, w rozważaniach nad własną wiedzą, umiejętnościami, wartościami i postawami, uwzględnił również sferę komputerowego wspomaganie dydaktyki. W czasach szybko rozwijającej się technologii informacyjno-komunikacyjnych jest to jeden z ważnych obszarów kompetencyjnych współczesnego nauczyciela, który w myśl teorii kognitywistyczno-konstruktywistycznej warunkuje efektywne wykonywanie pracy poprzez twórcze podejście do rozwiązywanych problemów oraz nieustanne badanie i odkrywanie dynamicznie zmieniających się sfer przestrzeni edukacyjnej¹¹.

W dobie reformy systemu edukacyjnego w Polsce kompetencje nauczycielskie rozpatrywane są również z punktu widzenia potrzeby i przedmiotu oceniania nauczyciela. Od wielu lat trwają dyskusje, w których ścierają się poglądy na ten temat, i które zmieniają spojrzenie na ten problem.

Przykładem nowego podejścia w tym zakresie jest propozycja Juliana P. Sawińskiego, zakładająca by proces ewaluacji nauczyciela, analogicznie jak ocenianie ucznia, skoncentro-

⁹ B. Joksz-Skibińska, *System kształcenia nauczycieli techniki*, [w:] Pietrulewicz B., *Problemy profesjologii*, nr 2/2007, s. 104.

¹⁰ E. Perzycka, Świadome doskonalenie jakości pracy nauczyciela w zakresie technologii informacyjnej [w:] Wenta K., Perzycka E., *Diagnoza i ewaluacja pedagogiczno-psychologiczna – stan i perspektywa badań*, Agencja Wydawnicza „Kwadra”, Szczecin 2004, s. 161.

¹¹ E. Baron-Polańczyk, *Komputerowe wspomaganie dydaktyki a teoria kognitywistyczno-konstruktywistyczna*, [w:] Pietrulewicz B., *Współczesne problemy techniki, zarządzania i edukacji*, Zielona Góra 2008, s. 158.

wany był na jego kompetencjach. Autor przenosi sprawności kluczowe ucznia na poziom kompetencji nauczyciela i wskazuje na osiem kluczowych nauczycielskich kompetencji:

- 1) ustawiczne uczenie się i doskonalenie zawodowe;
- 2) skuteczne porozumiewanie się z ludźmi, a szczególnie z uczniami i rodzicami;
- 3) efektywne współdziałanie w zespole uczniów i nauczycieli;
- 4) rozwiązywanie dydaktycznych i wychowawczych problemów w sposób twórczy;
- 5) samodzielne poszukiwanie, porządkowanie i wykorzystywanie informacji z różnych źródeł o edukacji szkolnej i informacji z wybranego przedmiotu;
- 6) stosowanie w praktyce szkolnej zdobycy wiedzy i gromadzenie doświadczeń;
- 7) rozwijanie myślenia pedagogicznego i innowacyjnego oraz zainteresowań osobistych i zawodowych;
- 8) rozwiązywanie konfliktów i problemów edukacyjnych w klasie i szkole¹².

W związku z powyższymi rozważaniami, aby zapewnić możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych (w szczególności nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej) zaplanowano w Instytucie Edukacji Techniczno-Informatycznej utworzenie Studiów Podyplomowych z zajęć komputerowych i technicznych.

Bibliografia

- Banach C., *Koncepcje kształcenia nauczycieli*. „Problemy Studiów Nauczycielskich”, Kraków 1996.
- Denek K., *Ku dobrej edukacji*, Wydawnictwo Edukacyjne AKAPIT, Toruń-Leszno 2005.
- Gaś Z.B., *Doskonalący się nauczyciel*, Lublin 2001.
- Juszczyk S., *Edukacja na odległość*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002.
- Kędzierska B., *Informatyczne kształcenie i doskonalenie nauczycieli*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2005.
- Kwiatkowski S.M., *Kwalifikacje zawodowe na współczesnym rynku pracy*, IBE, Warszawa 2005.
- Perzycka E., *Edukacja medialna dla nauczycieli*, Szczecin 2007.
- Perzycka E., Stachura A., *Pedagogika informacyjna, Media w kształceniu ustawicznym*, ZAPOL, Szczecin 2007.
- Gerlach R., *Praca człowieka w XXI wieku*, Bydgoszcz 2008.
- Wenta K., Perzycka E., *Diagnoza i ewaluacja pedagogiczno-psychologiczna – stan i perspektywa badań*, Agencja Wydawnicza „Kwadra”, Szczecin 2004.

Recenzent: Andrzej M. Michalski

¹² J.P. Sawiński, *Oceniać kompetencje?*, „Nowa Szkoła” 1999, nr 8, s. 17-18, [w:] E. Baron-Polańczyk, *Multimedialne materiały dydaktyczne w edukacji techniczno-informatycznej w szkole podstawowej i gimnazjum*, Zielona Góra 2007, s. 27.